

(kod rečenica). U prvoj su skupini naglasci (*Nadslavci*). Propisuje se uporaba triju naglasaka: oštrogā (´), teškoga (˘) i nadkrivenoga (ˆ), a A. Pintarić ističe da je u oblikovanju naglasnih pravila A. Mandić slijedio Reljkovićeve. *Zlāmenja razlike kod Riecfih* su: *Zlāmenje Okratjenja illiti Apofstrof* (ˆ) kojim se obilježava ispušteni samoglasnik, *Zlāmenje Razftavljenja* (ˆ) koje se bilježi u stranim riječima između dvaju samoglasnika i *Zlāmenje Razdilenja* (-) koje pokazuje da se riječ prenosi u sljedeći red i kojim se riječi rastavljaju na slogove. U trećoj je skupini znakova A. Mandić propisao uporabu: zareza (*Zarezah, illiti Komma*), točke sa zarezom (*zarezna Dioka*), dvotočja (*dvoftruka dioka*), točke (*svershna Dioka, illi Punktum*), zagrada (*Zlāmenje Umishanja*), paragrafa (*Zlāmenje Odriza illiti Paragraph*), upitnika (*Zlāmenje Pitanja*), uskličnika (*Zlāmenje Izvikanja*), navodnika (*Zlāmenje Navadjanja*), zvjezdice (*Zlāmenje Biljexenja*) i crtice (*Zlāmenje Pocsivanja, illi Priftanja*). Svi Mandićevi pravopisni i rečenični znakovi, s nešto izmijenjenim nazivljem, vrijede i danas prema *Hrvatskomu pravopisu* Stjepana Babića, Božidara Finke i Milana

Moguša, zaključuje A. Pintarić.

Ne ulazeći u detaljno prikazivanje i prosuđivanje Mandićevih pravila, naglasimo još jednom način na koji ih je analizirala Ana Pintarić. Uspoređujući ih s već spomenutim slavonskim književnim i gramatičkim djelima, sa Stullijevim *Rjecosloxjem* i Gajevim člankom *Pravopisz*, autorica je utvrdila sljedeće: na koga se ugledao Antun Mandić; u kolikoj su mjeri njegove prijedloge prihvatili drugi, ali i koliko su se pojedini autori razilazili u pojedinim rješenjima. Ovakav je pristup rezultirao ne samo prikazom Mandićeva *Uputjenja*, nego i širim pregledom grafijske i pravopisne situacije u drugoj polovici 18. i početkom 19. stoljeća u Slavoniji, ali i u ostalim dijelovima Hrvatske. Mandićevo je *Uputjenje* A. Pintarić motrila i s gledišta današnje pravopisne norme propisane *Hrvatskim pravopisom* Stjepana Babića, Božidara Finke i Milana Moguša, čime je istaknula kontinuitet hrvatske pravopisne tradicije. I u tome kontekstu, zaključuje autorica, *Uputjenje* "ima svoje mjesto u povijesti hrvatskoga jezika i školstva" (str. 114). Potvrđuje to i sam čin objavljivanja njegova pretiska koji je sada dostupan za nove jezikoslovne prosudbe.

Sanja Holjevac

IŠČITAVANJE MIJENA; OTVARANJE VIDIKA

Marina Kovačević, POETIKA MIJENA

Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1998.

Književnoznanstveno djelo Marine Kovačević *Poetika mijena* tematizira probleme poetičkog određenja

suvremenog hrvatskog pjesništva. Fokus je autorice primarno na posljednjim trima decenijama dvadesetog vijeka, koji se

motre u relaciji prema poetičkim zasadama književne avangarde, obuhvaćajući, dakle, gotovo jedinstoljetni problemski raspon.

Knjiga se odlikuje metodološkom izvornošću i iznimnom konceptualnom kongruentnošću. Bilo je već osvrta koji su, svaki na svoj način, uputili na ove osobitosti autoričina pristupa problematici hrvatskoga pjesništva. Tako je Zvonimir Mrkonjić¹ istakao prije svega metodološki aspekt, uputivši na to da *vrijednost knjige (...) leži kako u uzornom opimljenju nekih ključnih tendencija suvremenog hrvatskog pjesništva, tako i u uspješnosti metode i izoštrenosti instrumentarija koji jamče pouzdanost njezinih rezultata*, a Tonko Maroević² je poseban naglasak stavio na konceptualnu kongruentnost: *Uvjeran sam da nitko nije motiviranije obrazložio međuzavisnost fenomena vizualne poezije, s jedne strane, a pjesme u prozi s druge. Nitko nije poput Kovačevićeve protumačio samotransformiranje osnovnih oblika, odnosno depoetizaciju i repoetizaciju vezanoga stiha*. Ovim bismo prikazom htjeli uputiti na oba aspekta, te na visoki stupanj međuzavisnosti među njima, po čemu je ovo djelo uistinu osobito.

Svoj pojmovni aparat autorica prezentira u pridruženu *Pojmovniku*, a on predstavlja svojevrsan snop logičkih ključeva za razumijevanje, odnosno iščitavanje poetskih normi suvremenosti, izniklih iz ranijih poetičkih sustava. Marina Kovačević upućuje na tipične pojave pjesničke suvremenosti, nudeći nam kao

platformu odnos koji suvremenost uspostavlja s tradicijom. Stoga valja upozoriti na to da ova primarno teorijska perspektiva istovremeno uspostavlja relaciju prema povijesnoj dinamici oblika, te da autoričin pristup istovremeno upućuje na sinkroniju i predstavlja validno polazište za nova i teorijski osmišljena dijakronijska izučavanja poetskih tvorevina.

Marina Kovačević je u središte svojega pristupa postavila same poetske tekstove. Ona u njima pronalazi ishodišne točke za očitavanje žanrovskih interakcija, potom onih intertekstualnih, ali i intermedijalnih. Egzemplarne poetske tvorevine kao dinamičke strukture (proces) tvore širok i raznolik dijapazon pjesničkih oblika, unutar kojega se razaznaje smislotvorna kompaktnost putem koje se razotkriva inače teže zamjetna jedinstvenost hrvatske pjesničke suvremenosti.

U uvodnim poglavljima autorica nam razotkriva svoja metodološka polazišta, te nudi temelje za razumijevanje bitnih silnica koje su činitelji dinamike hrvatskog pjesničkog korpusa. Redefinirajući pojam *stiha*, te *pjesničke forme*, ona nas konzekventno upozorava na dominantne pojave, te na procese što ih one generiraju, a to su poetizacija/ depoetizacija, prozaizacija/ deprozaizacija, sonorizacija i hipersonorizacija, vizualizacija, hipervizualizacija... Prepoznavanje ovih međusobno komplementarnih procesa osnovica je što nas upućuje u dubinsku strukturu tekstova iz kojih izniče ono što

1 Vidi: *Gonetanje mijena*, Novi list, 20. svibnja 1999.; u rubrici *Prijevoji pjesništva*, str. 20.

2 Vidi: *Zagrljaj krajnosti*, Slobodna Dalmacija, prilog *Forum*, 16. rujna 1999., str. 7.

autorica naziva *poetikom mijena*.

Prateći suvremeno pjesništvo u dinamičkome luku od njegovih avangardističkih ishodišta (Tin Ujević: *Oproštaj*) do neotradicionalističkih obrata, s onu stranu poetike avangarde (Luko Paljetak: *Gospođi Cvijeti*), Marina Kovačević tijekom čitava svojega ispisa argumentirano obrazlaže stilske postupke metodom teorijski utemeljene i poetički motivirane antologije. Unutar temeljnih kategorija određenih kakvoćom stiha (slobodni, vezani, diskurzivni, vizualni), ona prepoznaje i potkategorije koje naziva oblikovnim tendencijama. Tako se slobodni stih diferencira od svojega temeljnoga *prozaističkog* tijeka prema *vizualizacijskoj*, ali i prema *eufoniziranoj* svojoj varijanti. Vezani se pak stih grana prema *maksimalizmu*, odnosno *minimalizmu*. Iz tih temeljnih procesa proizlazi i diferencijacija diskurzivnoga stiha/pjesme u prozi (*vizualna; akustička*), te i procesi koji izniču iz vizualnog stiha/vizualnoga pjesništva: *vizualizacija jezika, vizualizacija jezikom* i *hipervizualizacija*.

U ovaj se koherentan sustav pojmova uklapaju oprimjerenja (Paljetak, Šoljan,

Ganza, Petrak, Pupačić, Stefanović, Kraljić, Maković, Stojević, Vučićević, Dobra, Vlasisavljević, Žagar, Koroman, Machiedo, Stošić, Vrabec, Mrkonjić itd.) koja upućuju na opće okruženje ukupnoga hrvatskog pjesničkog korpusa. Ova studija o pjesničkim konceptima, prezentirana kroz sustav dinamički poimanih kategorija, s jedne strane tvori metodološki otvoren model opremljen sofisticiranim pojmovnim aparatom, a s druge strane nudi i tekstološki orijentiranu primjenu toga modela. U takvoj se sprezi potvrđuje veza između pjesničke riječi i teorije koja služi kako pronicanju u tekst, tako i spremnosti kritičara na mijenu – koja je jedina stalna osobina unutar sveopćeg gibanja koje karakterizira hrvatsku pjesničku suvremenost. Analitičnost, sistematičnost i koherentnost nedvojbene su odlike ove studije koja doprinosi otvaranju teorijske misli prema pjesničkoj budućnosti, prema kojoj se autorica i eksplicitno okreće u zaključnome poglavlju, upućujući čitatelje prema otvorenim poetičkim vidicima što se iščitavaju kroz stihovna polja *Arcane*, sonetne križaljke Luke Paljetka.

Svjetlana Janković-Paus

ČITATI SLIJEDOM

Mladen Dorkin, LIRIKA NA RAZMEĐU STOLJEĆA

Komentar uz knjigu Mladena Dorkina, Zadar, 1996.

O knjizi Mladena Dorkina *Lirika na razmeđu stoljeća* potrebno je pisati iz više razloga. Jedan je od razloga posve

pragmatičko suprotstavljanje nedovoljnome protoku tiskane riječi u nas, pogotovo kada ona do nas dopire iz